

קרח - צדיק כתמר יפרח, השאיפות העתידיות אל מול הגבולות

ילקוט שמעוני תורה פרשת קרח רמז תשנ

וידבר אל קרח ואל כל עדתו לאמר בקר ויודע ה' [טז, ה] מה ראה לאמר בקר ויודע ה', אמר משה שמא מתוך מאכל ומשתה אמרו דבר זה לפיכך אמר בקר שמא בין כך ובין כך יעשו תשובה, אמר להם אין רשות ליכנס עכשיו אף על פי שאין לפניו לא אכילה ולא שתיה אלא בשבילנו על שאכלנו ושתינו, דבר אחר בקר א"ל גבולות חלק להם הקדוש ברוך הוא בעולמו יכולים אתם לערב יום בלילה והא כתיב בתחלה ויהי ערב ויהי בקר וגו' ויבדל אלהים בין האור ובין החשך [וכשם שהבדיל בין האור ובין החשך] כך הבדיל ישראל מן האומות שנאמר ואבדיל אתכם מן העמים, וכן הבדיל אהרן שנאמר ויבדל אהרן להקדישו קדש קדשים הוא ובניו, אם יכולים אתם לערב אותה הבדלה שהבדיל הקדוש ברוך הוא בין היום ובין הלילה כך אתם יכולים לבטל את זו, לכך אמר להם בקר ויודע ה' את אשר לו כבר הוא מתוקן את אשר יבחר בו

זאת עשו קחו לכם מחתות ותנו בהן אש מה ראה לומר להם כך אמר להם בדתי העו"א סדרים הרבה ונימוסים הרבה וכהנים הרבה יש [ואין] כולן מתקבצין בבית אחד ואנו אין לנו אלא ה' אחד ותורה אחת ומשפט אחד [ומזבח אחד] וכהן גדול אחד [ובהמ"ק אחד] ואתם מאתים וחמשים מבקשים כהונה גדולה, אף אני רוצה בכך לכך נאמר אתה וכל עדתך וגו' זאת עשו קחו לכם מחתות הרי לכם תשמיש החביב מהכל היא הקטורת חביבה מן הקרבנות וסם המות נתון בתוכו שבו נשרפו נדב ואביהוא לפיכך התרה בהן, והיה האיש אשר יבחר בו הוא הקדוש כבר הוא בקדושתו..

וקרח שפקח היה מה ראה לשטות זו, אלא עינו הטעתו ראה שלשלת גדולה עומדת ממנו שמואל ששקול כמשה ואהרן [שנאמר משה ואהרן בכהניו ושמואל בקוראי שמו] ועשרים וארבע משמרות עומדות מבניו שכולם מתנבאים ברוח הקודש דכתיב כל אלה בנים להימן חזה המלך בדברי האלהים להרים קרן, אמר אפשר הגדולה הזאת עתידה לעמוד ממני ואני אובד אותה?! ולא ראה יפה לפי שבניו עומדין בתשובה:

של"ה פרשת קרח תורה אור

וכבר נודע מה שאמרו המקובלים (ספר לקוטי תורה, פרשת קרח), כי קרח הוא גלגול קין, כי נתגלגל קין שלש פעמים מצד נפש רוח ונשמה. והיינו במצרי משה, ויתרו חותן משה, כמו שנאמר (שופטים ד, יא) 'וחבר הקיני נפרד מקיין', ואחר כך בקרח. ומשה הוא גלגול של הבל, ועשה בו נקמה שלש פעמים. שהרג את המצרי, וכן רמז 'ויך את המצרי' (שמות ב, יב), 'ויך' עם המלה בגימטריא 'הבל', 'המצרי' בגימטריא 'משה'. ויתרו עשה לו הכנעה ונתן לו את צפורה בתו, שהיא היתה התאומה היתירה שבעבורה הרג קין את הבל. ועתה קרח שעשה מחלוקת הגדול וחזר לסורו, אז הרגו משה ונתקיים 'שפך דם האדם באדם דמו ישפך' (בראשית ט, ו), כלומר, אותו האדם עצמו שנהרג, הוא הרג את הורגו, וכן משה שהוא הבל הרג את קרח שהוא קין. ומיתתו היתה בבליעה מדה כנגד מדה, כי פצתה הארץ את פיה לבלוע דם הבל. כן כתב הציוני (פרשת קרח).

של"ה פרשת קרח תורה אור ד"ה * הגה"ה צא

צא וחשוב ותמצא 'קרח' - 'הבל' בגימטריא 'משה'. והרמז בזה כי לעתיד יחזור קרח ויהיה לו עולם הבא. ובפרק חלק (סנהדרין קח א) ילפי לה מפסוק (שמואל א - א ב, ו) 'ה' ממית ומחיה מוריד שאול ויעל', שהורד שאולה אבל לעתיד יעל. עוד יש סימן לדבר 'צדיק בתמר יפרח' (תהלים צב, יג) סופי תיבות 'קרח'. והענין רמזו בפסוק 'ה' ממית ומחיה', הנה קרח ירד חיים שאול, ואף שלכאורה מת, אבל באמת אינו מת רק נשאר חי ומקבל יסורין. והקדוש ברוך הוא עשה (זו) [זאת] לטובתו כדי שתועיל לו התשובה, במה שמתודה ואומר משה אמת ותורתו אמת (בבא - בתרא עד א), ואילו היה מת ממש אז לא הועילה לו התשובה, כי אין תשובה לאחר מיתה. על כן השם יתברך המית ומחיה אותו, ואז תועיל התשובה, ומכח זה אף שהורד שאול יעל ויפרח כתמר. וזהו שרמזו במדרש (שוחר טוב תהלים א): 'ודרך רשעים תאבד' (תהלים א, ו) זה קרח, כי הדרך יאבד ולא הם, רק 'לא יקמו' (שם שם, ה), זה היקום שהוא הממון,

אבל לו תועיל התשובה. ועיין לקמן פרשת ואתחנן (אות יד) מוזכר שם 'הבל' עולה 'קין', כי ה' פעמים 'בל' עולה 'קין', וסוד מופלא יש לדבר ותמצאנו שם.

אורות, ישראל ותחיתו טו

...הקינות עשתה באדם את מעשה המפעל הקרחי בישראל. הקריאה של "כל העדה כולם קדושים ובתוכם ד'" היתה קריאה לועגת לכל תוכן הקודש ולכל הרוממות וההכנה התוכית, הדרושה להעשות עד שיהיה הקודש מבוסס בחיים באמת, שיהיה מובטח מכל פגם וסאוב, שלא יהפך לרועץ ולצרה היותר גדולה של העולם. על כן הוכרח הדבר שירד חיים שאולה, להאבד מתוך הקהל ולהיות לעולם לאות לבני מרי שלא יהיו עוד כקרח וכעדתו. הקריאה אל כל העמים, השקועים בכל רפש הטומאה, בכל מעמקי הרשע והבערות, בתהומות החשך היותר מחרידות: "הנכם כלכם קדושים, כלכם בנים לד'", אין הפרש בין עם לעם, אין עם קדוש ונבחר בעולם, כל האדם הוא קדוש בשוה". זאת היא הקרחות האנושית, שהיא הקינות החדשה שממנה סובל האדם, שממנה "נוע תנוע ארץ כשכור והתנוודה כמלונה, וכבד עליה פשעה ונפלה ולא תוסיף קום", עד אשר יפוח היום ויפקוד ד' על צבא המרום במרום ועל מלכי האדמה על האדמה. הבצור המרומי וההרקעה לשחקים, שהמינות מתימרת בהם, מוכרחים לפול ולהעקר מיסודם. העולם צריך שיכיר, כי לא בהגה אחד, באמרת אמונה מתוארה לבדה, די לאדם לעוף לגן עדן, וכל אוצר הרעה, הרצח והתעוב, הספון בכל חדרי רוחו, בדמו ובבשרו, יכול להשאר בעינו, וממילא הלא איננו צריך צרוף ולמוד, רכוז ועליה, "לית דעתיר מחזירא", מזוונותיו, גם הרוחנים מצויים לו בכל זמן ובכל מקום, "ודמיין מיעיה לבני אינשי"...

רש"ר הירש במדבר ט"ז:ג'

תחילה הם טענו: "כל העדה" וגו', ולפיכך "רב לכם". "כל העדה" – לא רק ככלל ("פְּלֵה"), אלא "פְּלֵם", על כל חבריה הפרטיים – "כולם קדושים, ובתוכם ה'": כל אחד ואחד משישים ריבוא בני העדה הוא קדוש ולכן קרוב אל ה'. לפיכך, אין צורך בכהן כדי לבטא בשם הפרט את מחשבותיו ורגשותיו ולקרבת אל ה' בקרבן. ה' הבטיח להשרות שכינתו על שישים ריבוא אלה, ולא על יחיד כל שהוא; ולכן אינו זקוק לנביא כדי למסור את דבריו לשישים ריבוא אלה. לפיכך "רב לכם"; כולם קרובים לה', וה' קרוב לכולם, ואין צורך לא באהרן ולא במשה. נמצא שכל מעמדם של משה ואהרן הוא התנשאות עזת פנים המיוסדת על שקר.

יתירה מכך, גם אם היה הדבר נכון, שיש צורך ביחיד העומד בראש העדה ומייצגה, מדוע דווקא אהרן ומשה? מדוע לא תינתן לעם הזכות לבחור את נציגיו שלו? מה מצדיק את אהרן ומשה להעמיד עצמם בראש האומה?

(ד) וישמע משה וגו' – משה שמע, או ליתר דיוק, הבין את מה שהביא לתביעות ולהאשמות שהוטחו בו, ואת מטרתן. הייתה זו כפירה ביסוד האלוקי של שליחותו. אילו הגיעו לדעה זו על ידי חשיבה מוטעית, היה ניתן להעמידם על טעותם ולתקנם. אך הם הגיעו אליה מתוך קנאה ורדיפת הכבוד. על ידי העמדת פנים של ייצוג טובת הציבור, הם ביקשו לתת סיפוק לשאיפותיהם האנוכיות, ולשם כך השתמשו בפלפולי סרק מחוכמים המחניפים לאהבתו העצמית של העם. בדרך זו הם ביקשו לנשל את משה ואהרן ממעמדם.

הנחות היסוד למרדו של קרח הן שקריות, ומסקנותיהן – כפי השימוש שנעשה בהן במצב הנידון – שקריות לא פחות. "כל העדה כולם" אינם "קדושים" כבר עתה. הם "אנשי קדש" (שמות כב, ל; עיין פירוש שם), אנשים בעלי ייעוד קדוש. "קדשים תהיו" (ויקרא יט, ב; עיין פירוש שם) – ייעודם הוא להיות קדוש, ועל ידי עצם ייעוד זה הם "קדשים לאלקיהם" (שם טו, מ), עם קדוש לה' (עיין דברים ז, ו ועוד). הם אנשים מקודשים לה', עם מקודש לה', ובכל רמ"ח איבריהם ושס"ה גידיהם, ביחידים ובעם, הם קנויים לה' לבדו; אך עדיין אינם "קדושים". אלא תפקידם הוא לעלות ולרומם עצמם ללא הרף אל ייעודם הקדוש. אֵל להם לבלבל מציאות עם ייעוד, ולדמות בנפשם שהם כבר קדושים משום שהוקדשו לייעוד קדוש. אלא ייעודם הקדוש צריך תמיד להיות לנגד עיניהם, כמטרה רחוקה שאליה הם שואפים. ועל מנת שכל זה יתממש, הוקם בקרבם המקדש, הכולל בתוכו את העדות שניתנה להם מאת ה', והמעניק לייעודם הקדוש את ייצוגו הסמלי האידיאלי. זהו הטעם שלא ראוי שתהיה לכל אחד גישה בלתי מוגבלת למקדש. אפילו אהרן יכול להתקרב רק בציווי המפורש של ה', וגם אז לא כאדם פרטי, אלא רק כשהוא לבוש בבגדים המסמלים את עבודתו. דווקא משום כך, נאמר לעם ולכהנים: "והזר

הקרב יומת", כדי שלא ימירו את המציאות בייעוד, ובכך יטלו מהמקדש את נשמתו ויבטלו לחלוטין את השפעתו המאירה. כל חלוקת העם למעמדות – כהנים, לויים, ישראלים – עם המקדש התחום והמגודר בתווך, היא ביטוי לקריאה: "קדושים תהיו", אך עדיין לא הגעתם ל"קדושים אתם"!

יתירה מכך, אף אם היה נכון שכבר "כולם קדושים" ושבמציאות "בתוכם ה'" – גם אז היה הדין עם קרח וחבריו רק אם מתן התורה כבר נשלם, והאומה הגיעה כבר אל המנוחה ואל הנחלה. ואכן, אילו כל התורה כולה כבר ניתנה עד תומה, כך שכבר נהג הכלל "לא בשמים היא" (דברים ל, יב; בבא מציעא נט:), הרי שמכאן ואילך הייתה התורה מחכה רק להתממשותה על ידי האומה. ואילו גם מצב האומה כבר הגיע למקום בו היה צריך להיות, כך שתפקידה היחיד של האומה היה לממש את התורה, הרי שבאופן זה, ולצורך כך האומה עצמה הייתה ממנה מקרבה את הטובים והמוכשרים ביותר להנהיג את העדה ולדאוג לענייניה. למעשה, כבר התרחש דבר דומה למינוי זה בעת המרד, שכן לאומה כבר היו "נשיאי עדה קראי מועד", אשר חמישים ומאתיים המורדים היוו דוגמאות חיות להם (פסוק ב). נמצא – ראוי לציין דרך אגב – שעצם הופעתם סתרה את החלק הראשון של האשמתם [כי כל העדה כלם קדושים], שכן הם עצמם היוו הוכחה ברורה לצורך בניגים אנשי מופת, אפילו בתחומים שבהם שוויון הכל אינו מוטל בספק. אך כשמדובר בעניינים שלא יצאו מתוך העם או נעשו על ידו, שהיוזמה אליהם אינה טמונה בעם או בכל תחום אנשי שהוא, עניינים שאינם נובעים מתוך העם אלא באים אל העם – בנוגע לדברי ה' אל העם, היכן הם האדם או האומה אשר מלאם לבם לשאול, "מדוע בחר ה' בך, רק בך?" איזה בסיס יכול להיות לעזות הפנים המופנית בכך כלפי ה': "בְּחַר בְּזֶה וְלֹא בְּאַחֵר לְהִיֹּת שְׁלֹחֲךָ"?

שליח ה' האמיתי – ומשה יותר מהכל – ודאי יהיה הראשון להודות שהוא אינו ראוי לתפקיד, והוא יתחנן לה' לבחור אדם ראוי, טוב ומוכשר יותר ממנו, כשלוחו. אך אם, חרף מחאותיו, ה' שלח אותו ולא אחר, כאדם הראוי והמוכשר ביותר לשאת את דברו, מי יעז לבוא לפניו ולשאול אותו: "מדוע תתנשא על קהל ה'?! טענת "תתנשאו" מהווה כפירה בכך שה' שלחו; היא מרמזת שמשה בדאי ושליחותו שקר.